

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою
«Міжнародні економічні відносини»

**НА ТЕМУ: «УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ФЕРМЕРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА НА РИНКУ ТОВАРІВ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ЄС (НА ПРИКЛАДІ ТДВ
«ЯНТАРНІЙ»)»**

Виконавець:

студентка 43 групи ФМЕ

Яшарова Арзигуль _____

/підпис/

Науковий керівник:

Старший викладач, к.е.н.

Міндова Олена Ігорівна _____

/підпис/

ОДЕСА – 2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність кваліфікаційної роботи. Низька вартість виробничих ресурсів, що беруть участь у міжнародному поділі праці, дозволяє підприємцям реалізувати свої економічні цілі. Міжнародний обмін товарами (послугами) може принести користь учасникам зовнішньоекономічних зв'язків. Експорт дає можливість компанії здійснювати частину виробничих процесів в інших країнах, якщо це дешевше, ніж у країні. Експорт сільськогосподарської продукції став пріоритетом у національній політиці та діяльності підприємств, збільшується число підприємств, орієнтованих на експорт своєї продукції, розширюється номенклатура експорту, зростає обсяг експорту.

Українські ягоди користуються попитом з інших країн, і при дотриманні всіх стандартів все більше фермерів зможуть виходити на нові ринки. За останні п'ять років експорт свіжих ягід на європейський ринок з країн, що розвиваються, подвоївся і продовжує зростати. Високий попит на якісну українську продукцію високої якості та за доступною ціною дозволяє постачальникам працювати з рекордною рентабельністю. Експорт ягід до ЄС особливо активний у міжсезоння. Імпортери на європейському ринку віддають перевагу великим виробникам через певні поставки. Низька доступність свіжих ягід на європейському ринку в зимовий період (листопад – березень) відкриває більше можливостей для вітчизняних виробників ягід. Що стосується стабільності та передбачуваності, то ринок ЄС більш зручний для експорту, ніж постачання ягід в інші країни, де ціни можуть змінюватися дуже часто. Між тим далеко не всі підприємства активно використовують свій потенціал та можливості в експорті ягідної продукції до ЄС, що підвищує актуальність обраної теми роботи.

Проблемами дослідження сутності, особливостей та чинників експорту займаються такі вітчизняні та закордонні науковці як О.В. Мазоренко [1], А. Сафарі та А. Салех [2], А. Гальего і Дж. Касільяс [3] та інші. Між тим з війною здійснення експорту підприємств сільського господарства стало більш складним, тому воно потребує подальшої розробки та вирішення.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою дослідження є на основі аналізу експортної діяльності фермерського підприємства ТДВ «Янтарний» на ринку товарів сільськогосподарської продукції ЄС розробити напрямки її удосконалення.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні **завдання**:

- дослідити поняття, особливості та чинники здійснення експортної діяльності підприємства;
- узагальнити особливості регулювання експорту товарів фермерського виробництва на ринку країн ЄС;
- узагальнити підходи до оцінки експорту фермерського підприємства;
- провести аналіз господарської діяльності ТДВ «Янтарний» як суб'єкта експортної діяльності;
- проаналізувати експортну діяльність ТДВ «Янтарний»;
- провести SWOT-аналіз чинників експортної діяльності ТДВ «Янтарний»;

- розробити заходи з удосконалення експортної діяльності ТДВ «Янтарній» на ринку товарів сільськогосподарської продукції ЄС

Об'єктом дослідження є експортна діяльність фермерського підприємства на ринку товарів сільськогосподарської продукції ЄС.

Предметом дослідження є теоретичні підходи та практичні напрямки з удосконалення експортної діяльності підприємства ТДВ «Янтарній» на ринку товарів сільськогосподарської продукції ЄС.

Методи дослідження. Написання кваліфікаційної роботи відбувалось із використанням таких методів дослідження як синтез та узагальнення інформації, здійснення статистичного аналізу динаміки показників діяльності підприємства, SWOT-аналіз чинників впливу на експорт, графічні методи надання інформації. Робота здійснена з використанням програмних пакетів Microsoft Word та Microsoft Excel.

Інформаційна база дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи використано наукові статті, Інтернет-джерела, статистична інформація інституцій Європейського Союзу, внутрішня інформація ТДВ «Янтарній».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (32 найменування). Загальний обсяг роботи становить 64 сторінки. Основний зміст викладено на 60 сторінках. Робота містить 4 таблиці, 19 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами підготовки кваліфікаційної роботи опубліковано тези:

Yasharova A., ANALYSIS OF FOREIGN TRADE OF AN AGRICULTURAL ENTERPRISE (ON THE EXAMPLE OF YANTARNYY TDV). Минуле, Сучасне, Майбутнє. Збірник наукових робіт за підсумками студентської науково-практичної конференції Факультету міжнародної економіки. Випуск 13. 2023. ОНЕУ, ФМЕ. 463-466.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА НА РИНКУ ТОВАРІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ЄС»** розглядаються теоретичні аспекти експортної діяльності підприємства, узагальнено чинники впливу експорт підприємства галузі сільського господарства на ринок країн ЄС, узагальнено методи аналізу експортної діяльності підприємства та підходи до його оцінки.

У другому розділі **«АНАЛІЗ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТДВ «ЯНТАРНІЙ» НА РИНКУ ТОВАРІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ЄС»** надано характеристику господарської діяльності ТДВ «Янтарній» як суб'єкта експорту на ринку сільськогосподарських товарів, надано аналіз експортної діяльності ТДВ «Янтарній» на європейському ринку ягід, узагальнено чинники, що впливають на експортну діяльність ТДВ «Янтарній» на ринку ягід країн ЄС.

У третьому розділі «УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТДВ «ЯНТАРНИЙ» НА РИНКУ ТОВАРІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ЄС» запропоновано напрямки та заходи для удосконалення експортної діяльності ТДВ «Янтарний» на ринку ягід країн Європейського Союзу.

ВИСНОВКИ

Таким чином, після проведення в кваліфікаційній роботі проблем експорту підприємства у вигляді постачання ягід на ринок країн ЄС та вироблення заходів щодо його удосконалення можна прийти до таких висновків.

Експорт — це товари та послуги, які виробляються в одній країні та продаються покупцям в іншій. Експорт разом з імпортом становить міжнародну торгівлю. Замість того, щоб обмежуватися своїми географічними кордонами, країни часто навмисно шукають зовнішні ринки по всьому світу для торгівлі, що дає змогу отримати більший дохід і можливості для транзакцій. Товар може бути відправлений через прямий або непрямий експорт. Прямий експорт передбачає роботу безпосередньо з імпортером. Компанія-експортер обслуговуватиме всі комунікації з клієнтами; як наслідок, вони не платять гонорар посереднику. Оскільки метод прямого експорту може потребувати команд зі спеціальними знаннями, багато компаній вирішують укласти контракт із посередником, щоб полегшити непрямий експорт.

Експорт може збільшити продажі та прибутки, якщо товари створюють нові ринки або розширюють існуючі, і вони можуть навіть дати можливість захопити значну частку світового ринку. Компанії, які експортують, розподіляють бізнес-ризик шляхом диверсифікації на кількох ринках. Експорт на зовнішні ринки часто може знизити витрати на одиницю продукції за рахунок розширення операцій для задоволення підвищеного попиту. Нарешті, компанії, які експортують на зовнішні ринки, отримують нові знання та досвід, які можуть дозволити відкрити нові технології, маркетингові практики та зрозуміти іноземних конкурентів.

Європейський Союз є найбільшим у світі імпортним ринком сільськогосподарської продукції та продуктів харчування. Лише з 2000 по 2019 календарний рік імпорт сільськогосподарської продукції в ЄС зріс приблизно на 165%, до понад 161 мільярда доларів США. Між тим, здатність експортерів сільськогосподарської та продовольчої продукції проникнути на цей зростаючий ринок обмежена тарифними та нетарифними торговельними бар'єрами в поєднанні зі зростанням глобальної конкуренції. Європейська комісія керує режимом торгівлі переробленими сільськогосподарськими продуктами (РАР), переліченими в Регламенті (ЄС) № 510/2014. Європейський парламент і Рада Європейського Союзу надали Комісії повноваження доповнювати основне регулювання та впроваджувати детальні правила щодо торгових домовленостей щодо перероблених сільськогосподарських продуктів. Перероблені сільськогосподарські продукти (РАРs) — це несільськогосподарські продукти харчування та напої, виготовлені з сільськогосподарської продукції.

Аналіз експортно-торговельних операцій залежить від умов, що містяться в окремих зовнішньоекономічних договорах (контрактах) з іноземними покупцями, а також від методу виходу постачальника товарів на зовнішній ринок - самостійно або

через посередника. Оцінка експортних операцій відбувається в такому порядку: оцінюється загальний обсяг експорту порівняно з прийнятими зобов'язаннями, плановими значеннями, показниками попереднього періоду; вивчення структури експортних поставок: товарів, груп товарів, в розрізку покупців, індивідуальних контрактів на експорт, країн; ситуативна оцінка факторів, що впливають на обсяг експортних поставок; результати аналізу узагальнюються для прийняття управлінських рішень.

Відповідно до затвердженого Статуту ТДВ «Янтарний» було створено для реалізації мети виробництво, переробка та реалізація продукції галузі сільського господарства, насичення ринку якісними товарами народного споживання. Аналіз господарської діяльності показав, що коефіцієнт абсолютної ліквідності має відхилення 0,005, коефіцієнт поточної ліквідності – 1,2911, коефіцієнт загальної ліквідності – 0,753. Аналізуючи отримані показники для оцінки фінансової стійкості підприємства, спостерігається загальна тенденція зростання, вона є позитивною, ці показники роблять підприємство незалежним. Водночас зафіксовано зниження фінансової ставки. Зменшення значення коефіцієнта порівняно з таким самим коефіцієнтом у попередньому періоді свідчить про збільшення витрат підприємства на сплату відсотків за кредитами

Можна побачити, що експорт суниць в Польщу є основним напрямком для підприємства у всі роки здійснення діяльності, у 2021 році з обсягами Польщі зрівнявся експорт до Литки, експорт до Молдови здійснюється не такими значними обсягами, між тим, після невеличкого спаду після 2019 року, знову зріс у 2019-2020 роках. Якщо казати про експорт малини, тут основним експортним напрямом для підприємства є Литва, зазначимо, що експортне постачання до Литви нарощувалось в останні роки. Бачимо, як поступово добавлялись нові країни до експорту малини. Так, у 2018 році до експорту в Польщу доєднались постачання до Литви, у 2019 році – до Румунії, у 2021 до Словаччини. Причому відмітимо, що у Словаччину стали одразу поставлялись вагомі для підприємства обсяги малини. Слід сказати, структура експорту суниць за географією є стабільною, всі аналізовані роки підприємство постачало до Польщі, Литви та Латвії. Обсяги експорту в Латвію стали падати після 2018 року, експорт до Литви демонструє зростання, експорт до Польщі відносно стабільний, хоча у 2021 році зазначимо, що відбулось невеличке скорочення. У підприємства були плани вийти з суницями на нові експортні ринки, між тим, під час воєнних дій дуже складною стала логістика ягід. Цей товар потребує особливих умов для зберігання під час транспортування, щоб вони доїхали до споживача у товарному стані. Тому можливості експорту суниць до інших країн ЄС, наприклад, Словаччини, компанія перестала розглядати в останні півтора роки. З приводу малини свіжої слід сказати, що підприємство постачає цю продукцію найбільшими обсягами. Постачання майже рівними обсягами здійснюється до Польщі, Чехії, Литви та Німеччини. Німеччина стала останнім експортним напрямком для підприємства, відкритим у 2021 році.

Індекс ефективності експорту ягід більше одиниці протягом аналізованого періоду, що означає ефективність експорту. Також можна відзначити, що це характеризує низькі накладні витрати компанії, оскільки постачається через посередників з Польщі.

На основі SWOT-аналізу визначено наступні сильні та слабкі фактори (сторони) та можливі зовнішні впливи (можливості та загрози) для подальшої експортно-імпоротної діяльності ТДВ «Янтарний». Після підготовки конкретного списку слабких і сильних експортних позицій, а також загроз і можливостей настає фаза встановлення зв'язків між ними. Для забезпечення розвитку експортного потенціалу підприємства необхідно: запровадити маркетингову службу; оновлення матеріально-технічної бази; Збільшити виробництво та розширити його асортимент; Впровадження системи управління якістю продукції відповідно до вимог ЄС. Підприємства можуть претендувати на програми державної підтримки, щоб отримати підтримку для стимулювання імпорту, розширення виробництва та створення робочих місць для українців. Використовуючи свої сильні сторони та можливості, а також обираючи вигідну стратегію, компанія здатна успішно долати загрози та перетворювати слабкі сторони на переваги.

Для окреслення заходів, які допоможуть ТДВ «Янтарний» отримувати більші прибутки від експорту за рахунок його диверсифікації, викладемо основні дані щодо ринку свіжих ягід з боку Європейського Союзу. Загальний європейський імпорт свіжих ягід у 2019 році становив майже 80 тисяч тон на суму понад 500 мільйонів євро. Близько 76 тис. тон було імпортовано з країн, що розвиваються. За останні п'ять років імпорт зріс більш ніж удвічі. Найбільшу частку в цьому розвитку має чорниця. Імпорт із-за кордону особливо сильний у міжсезоння. Імпортери на європейському ринку віддають перевагу більшим виробникам через надійність поставок. Малина та чорниця стають все більш популярними в Європі. Найперспективнішими ринками збуту свіжих ягід вважають Великобританію, Німеччину, Північні країни та країни Бенілюксу (Бельгія, Нідерланди та Люксембург).

Велика Британія та Німеччина є основними ринками для свіжих ягід, вони зберігають найвищий загальний імпорт свіжих ягід – понад 50 тисяч тон. Німеччина імпортує більше малини. Нідерланди є третім за величиною імпортером. Іспанія є майбутнім імпортером свіжих ягід, як для внутрішнього ринку, так і для реекспорту. Вимоги покупців ЄС до свіжих ягід складаються з : must-haves (вимоги, які ви повинні відповідати, щоб вийти на ринок), такі як юридичні вимоги; загальні вимоги (які вже впровадили більшість ваших конкурентів) – іншими словами, ті, яких вам потрібно дотримуватися, щоб не відставати від ринку; вимоги ринкової ніші для конкретних сегментів. Важливим є врахування вимог конкуренції на ринку ягід країн ЄС. Щоб отримувати загальну інформацію про конкуренцію на ринку свіжих фруктів і овочів, можна переглянути інформацію про конкуренцію на ринку, доступну на платформі CBI Market Intelligence.

АНОТАЦІЯ

Яшарова А., «Удосконалення експортної діяльності фермерського підприємства на ринку товарів сільськогосподарської продукції ЄС (на прикладі ТДВ «Янтарний»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні

економічні відносини». - Одеський національний економічний університет. – Одеса 2023 р.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є експортна діяльність фермерського підприємства на ринку товарів сільськогосподарської продукції ЄС.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти експортної діяльності підприємства, узагальнено чинники впливу експорт підприємства галузі сільського господарства на ринок країн ЄС, узагальнено методи аналізу експортної діяльності підприємства та підходи до його оцінки.

Надано характеристику господарської діяльності ТДВ «Янтарний» як суб'єкта експорту на ринку сільськогосподарських товарів, надано аналіз експортної діяльності ТДВ «Янтарний» на європейському ринку ягід, узагальнено чинники, що впливають на експортну діяльність ТДВ «Янтарний» на ринку ягід країн ЄС.

Запропоновано напрямки та заходи для удосконалення експортної діяльності ТДВ «Янтарний» на ринку ягід країн європейського Союзу.

Ключові слова: експорт, товарна структура експорту, сертифікація ягід, ринок ЄС, органічне виробництво.

ANNOTATION

Yasharova A., "Improving the export activity of a farm enterprise on the market of agricultural products of the EU (on the example of TDV "Yantarnyi")".

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 292 "International Economic Relations" under the educational program "International Economic Relations". - Odesa National University of Economics. – Odesa in 2023

The qualification work consists of three sections. The object of the study is the export activity of a farm enterprise on the market of agricultural products of the EU.

The paper examines the theoretical aspects of the enterprise's export activity, summarizes the factors influencing the export of the agricultural enterprise on the market of EU countries, summarizes the methods of analysis of the enterprise's export activity and approaches to its assessment.

The economic activity of TDV "Yantarny" as an export subject on the market of agricultural goods is described, an analysis of the export activity of TDV "Yantarny" on the European berry market is provided, the factors influencing the export activity of TDV "Yantarny" on the berry market of EU countries are summarized.

Directions and measures for improving the export activity of TDV "Yantarny" on the berry market of the European Union countries are proposed.

Keywords: export, product structure of export, berry certification, EU market, organic production.